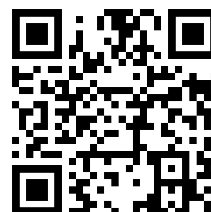

مروری بر وضعیت تراز پرداختها در فصل نخست ۱۳۹۹

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی‌های اقتصادی

تهیه کننده: مهسا رجبی نژاد

ناظر: عاطفه قاسمیان

واحد گردآوری و تحلیل آمارهای اقتصادی

معاونت بررسی‌های اقتصادی

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران

آذر ۱۳۹۹

از طریق ایمیل زیر می‌توانید پیشنهادها و نظرات اصلاحی خود را به واحد مربوطه منعکس نمایید:

Economic.tccim@gmail.com

استفاده از مطالب این گزارش با ذکر منبع بلامانع است.

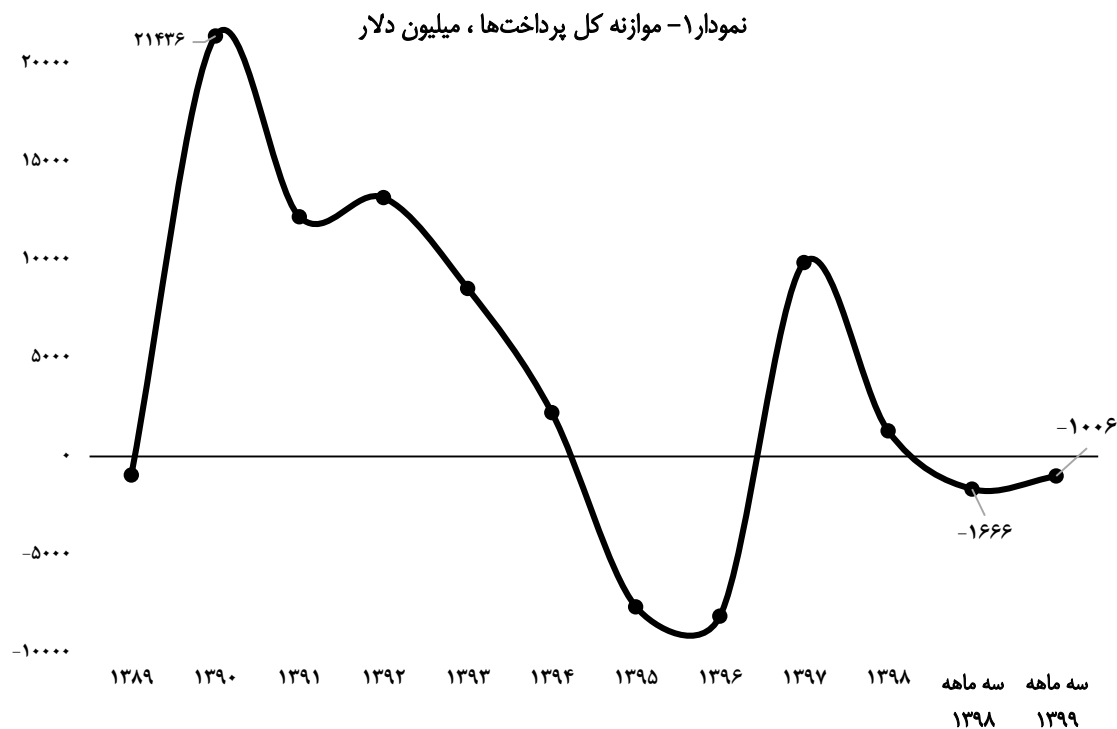
چکیده

ترازپرداخت‌های کشور در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ با کاهش ۶۶۰ میلیون دلاری نسبت به سه ماه نخست ۱۳۹۸ مواجه شده و به حدود منفی ۱ میلیارد دلار رسیده است. صادرات کالایی ایران در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ برابر با ۸,۹ میلیارد دلار بوده که نسبت به مدت زمان مشابه سال گذشته حدود ۵۰ درصد کاهش یافته و عامل مسلط در این کاهش، افت ۶۳ درصدی صادرات کالای نفتی (با مشارکت منفی ۳۷ واحد درصد) بوده است. واردات کالایی ایران نیز در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ با کاهش ۲۴ درصدی نسبت به سه ماهه نخست ۱۳۹۸ مواجه شده است. تراز تجاری کالایی غیرنفتی کشور نیز در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ همچنان دارای کسری بوده ولی با بهبود ۱۱ درصدی نسبت به مدت مشابه سال قبل همراه شده است. گزارش حاضر به بررسی آخرین تغییرات تراز پرداخت‌ها با استفاده از آمار بانک مرکزی پرداخته است.

موازنه کل پرداخت‌ها

بر اساس تعاریف صندوق بین‌المللی پول، تراز پرداخت‌ها یک گزارش آماری است که مبادلات خارجی یک کشور را در یک دوره زمانی مشخص خلاصه می‌کند و شامل حساب کالا و خدمات، حساب درآمد، حساب سرمایه و حساب مالی یا نقل و انتقالات جاری می‌شود. در گزارش تراز پرداخت‌های بانک مرکزی، تراز پرداخت‌ها برآیند خالص حساب جاری، حساب سرمایه و اشتباهات و از قلم‌افتادگی است.

موازنه تراز پرداخت‌های کشور در سال ۱۳۹۸ با تشدید تحریم‌ها روند نزولی خود را آغاز کرد و در سه ماهه نخست سال ۱۳۹۹ اگرچه نسبت به سه ماهه نخست ۱۳۹۸ تا حدی بهبود یافته ولی همچنان منفی است. افزایش ۴۰ درصدی تراز پرداخت‌ها نسبت به مدت مشابه سال قبل، عمدتاً به دلیل افزایش رقم اشتباهات و از قلم‌افتادگی و همچنین کاهش کسری خالص حساب سرمایه است.

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.

مطابق جدول ۱، کاهش ۱۰۴ درصدی حساب کالا یا تراز بازرگانی کالایی کشور عمدتاً ناشی از کاهش ۶۳ درصدی صادرات کالای نفتی (تعرفه‌های ۲۷۰۹، ۲۷۱۰ و ۲۷۱۱) و کاهش ۳۱ درصدی صادرات کالای غیرنفتی طی فصل نخست ۱۳۹۹ نسبت به مدت مشابه ۱۳۹۸ بوده است.

جدول ۱- اجزای تشکیل دهنده تراز پرداخت‌ها-میلیون دلار			
شرح	فصل نخست ۱۳۹۸	فصل نخست ۱۳۹۹	درصد تغییرات
حساب جاری	۵،۱۴۴	-۶۲۲	-۱۱۲
حساب کالا	۵،۸۶۳	-۲۱۲	-۱۰۴
صادرات کالا (فوب)	۱۷،۸۳۵	۸،۹۳۸	-۵۰
صادرات کالای نفتی	۱۰،۴۴۱	۳،۸۶۵	-۶۳
صادرات کالای غیرنفتی	۷،۳۹۳	۵،۰۷۳	-۳۱
واردات کالا (فوب)	۱۱،۹۷۲	۹،۱۵۰	-۲۴
گاز و فرآورده‌های نفتی	-	-	-
سایر کالاها	۱۱،۹۷۲	۹،۱۵۰	-۲۴
حساب خدمات	-۱،۰۷۱	-۵۳۵	۵۰
صادرات خدمات	۲،۷۳۸	۸۶۹	-۶۸
واردات خدمات	۳،۸۰۹	۱،۴۰۴	-۶۳
حساب درآمد	۱۹۲	-۲۹	-۱۱۵
دریافت	۵۷۶	۳۶۶	-۳۶
پرداخت	۳۸۴	۳۹۶	۳
حساب انتقالات جاری	۱۶۱	۱۵۴	-۴
دریافت	۲۵۳	۲۴۵	-۳
پرداخت	۹۲	۹۰	-۱.۴
خالص حساب سرمایه	-۳،۶۵۳	-۲،۶۹۲	۲۶
اشتباهات و از قلم افتادگی	-۳،۱۵۷	۲،۳۰۸	۱۷۳
موازنه کل	-۱،۶۶۶	-۱،۰۰۶	۴۰

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ج.ا.

حساب کالا؛ تراز غیرنفتی کشور

مطابق نمودار ۲، صادرات کالای غیرنفتی در فصل نخست ۱۳۹۹ به رقم ۵,۱ میلیارد دلار رسیده که نسبت به فصل ابتدایی سال ۱۳۹۸ کاهش حدود ۳۱ درصدی را تجربه کرده است. واردات کالای غیرنفتی نیز در مدت مذکور ۲۳,۶ درصد کاهش یافته و به ۹,۲ میلیارد دلار رسیده است. بدین ترتیب، تراز کالایی غیرنفتی ایران در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ معادل منفی ۴,۱ میلیارد دلار شده که نسبت به سه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ حدود ۵۰۰ میلیون دلار (معادل ۱۰,۹ درصد) بهبود یافته است. بیشترین ارزش صادرات کالای غیرنفتی طی ده سال اخیر متعلق به سال ۱۳۹۳ با رقم ۳۳,۶ میلیارد دلار است.

نمودار ۲- تراز کالایی غیرنفتی ایران - میلیارد دلار

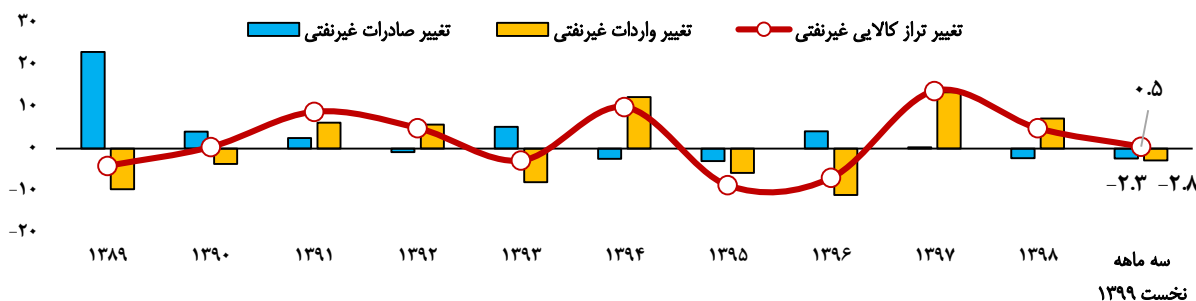

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

با توجه به نمودار ۳، در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ دلیل اصلی افزایش ۵۰۰ میلیون دلاری تراز مزبور، کاهش ۲,۸ میلیارد دلاری واردات بوده و به عبارتی عامل مسلط در بهبود تراز غیرنفتی کاهش واردات و نه افزایش صادرات غیرنفتی بوده است.

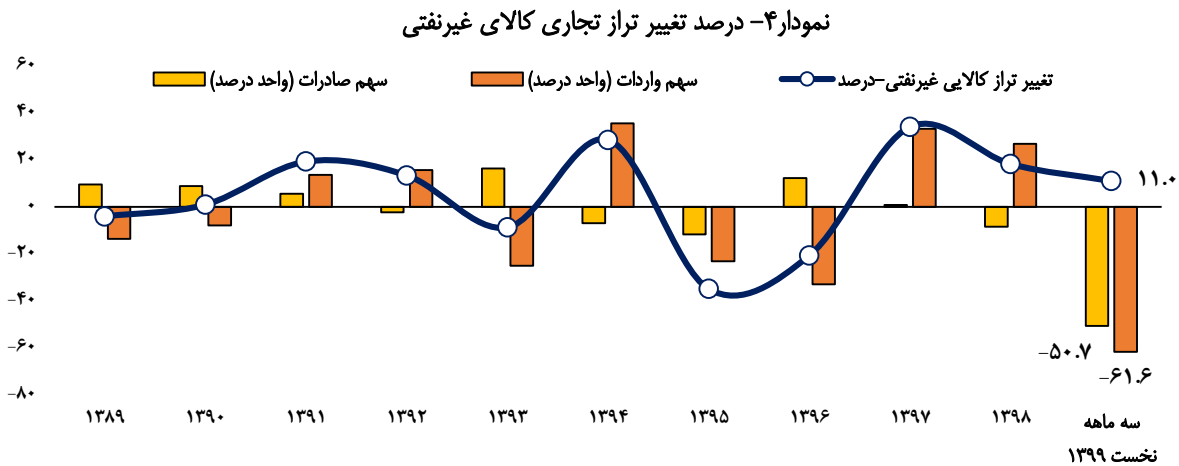
نمودار ۳- ترکیب تغییرات تراز تجاری کالایی غیرنفتی برحسب تغییرات واردات و صادرات نسبت به مدت مشابه

سال قبل، میلیارد دلار

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

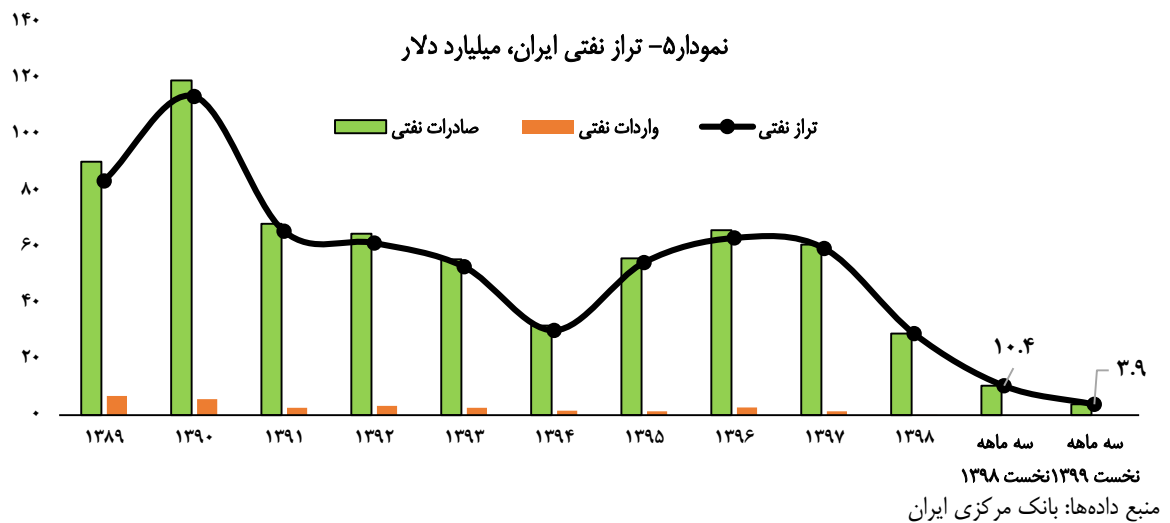
مطابق نمودار ۴، حدود منفی ۶۲ واحد درصد از افزایش ۱۱ درصدی تراز کالایی غیرنفتی در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ ناشی از کاهش واردات کالا بوده و حدود منفی ۵۱ واحد درصد آن هم از محل کاهش صادرات بوده است.

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

حساب کالا؛ تراز نفتی کشور

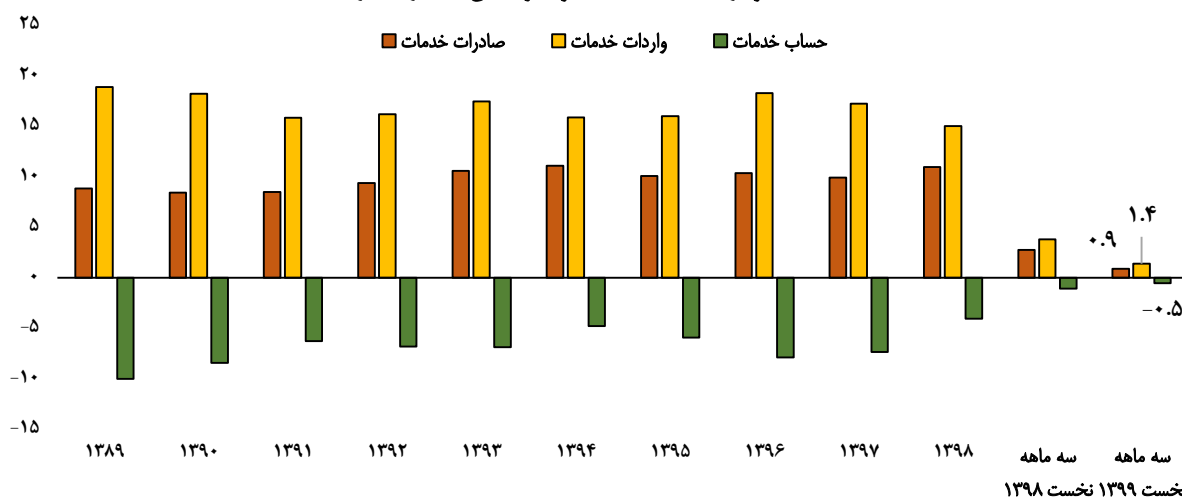
تراز تجاری نفتی ایران طی سال‌های گذشته، همواره مثبت بوده است. صادرات کالایی نفتی ایران از سال ۱۳۹۶ روند کاهشی در پیش گرفته به طوری که در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ با کاهش ۶۳ درصدی نسبت به سه ماهه نخست ۱۳۹۸ به ۳,۹ میلیارد دلار رسیده است. روند واردات گاز و فرآورده‌های نفتی نیز طی ده سال اخیر کاهشی بوده است.

حساب خدمات

طی ده سال اخیر، تراز حساب خدمات همواره منفی بوده و حساب خدمات کشور همواره با کسری مواجه بوده است. مطابق نمودار ۶، کسری حساب خدمات از سال ۱۳۹۶ شروع به بهبود کرده بطوریکه این رقم در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ به منفی ۵۰۰ میلیون دلار رسیده که نسبت به مدت زمان مشابه سال گذشته حدود ۵۰ درصد بهبود یافته است. در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ ایران ۹۰۰ میلیون دلار صادرات خدمات و ۱,۴ میلیارد دلار واردات خدمات داشته که نسبت به میزان مشابه سال قبل به ترتیب حدود ۶۸ درصد و ۶۳ درصد کاهش داشته است.

نمودار ۶- حساب خدمات و اجزای آن، میلیارد دلار

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

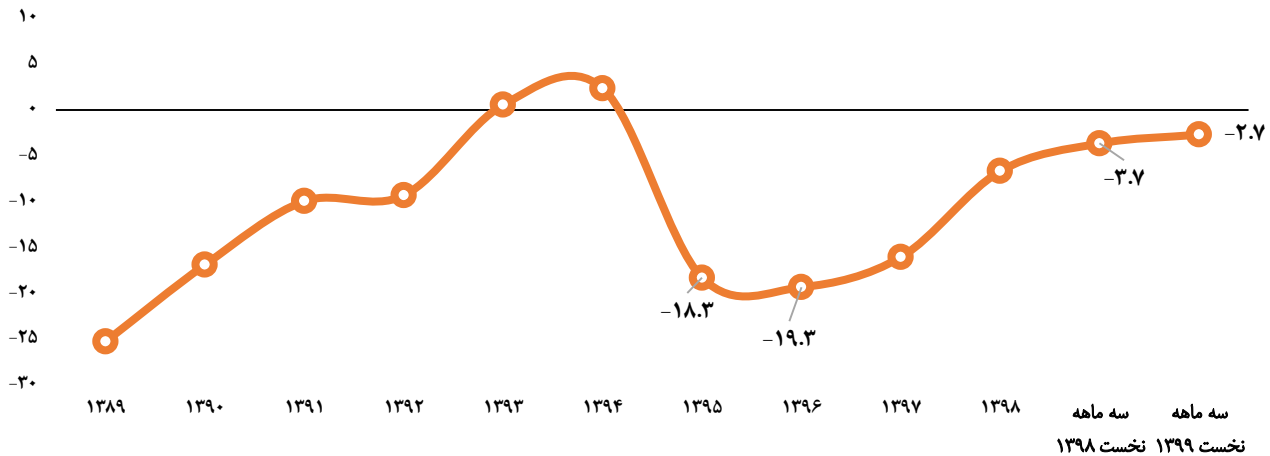
حساب سرمایه

در گزارشات بانک مرکزی، معمولاً دو حساب سرمایه و مالی توأم ارائه می‌شوند. حساب سرمایه تراز پرداخت‌ها عمدتاً شامل انتقالات سرمایه‌ای (بخشش بدهی‌ها یا انتقالات مهاجران) و حساب مالی شامل مبادلات انجام شده در سرفصل‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌گذاری در سید مالی، سایر سرمایه‌گذاری‌ها و تغییرات دارایی‌های ذخیره است. در یکی از گزارشات بانک مرکزی، ارقام قطعی حساب سرمایه برای سال‌های ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ به ترتیب برابر با منفی ۴,۹ و منفی ۶,۳ میلیارد دلار و ارقام قطعی مجموع حساب سرمایه و مالی برای سال‌های مزبور هم به ترتیب برابر با منفی ۴,۷ و منفی ۱۱,۳ میلیارد دلار درج شده است.

ارقام مندرج در نماگر ۱۰۰ بانک مرکزی، ارقام خالص حساب سرمایه برای سال‌های ۱۳۹۵ الی ۱۳۹۸ و فصل نخست دو سال ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ به صورت برآورد درج شده است. بر اساس داده‌های مزبور، خالص حساب سرمایه طی ده سال گذشته،

به استثنای دو سال ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ همواره منفی بوده است. مطابق نمودار ۷، از سال ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ کسری این حساب بهبود یافته و کمتر شده است. خالص حساب سرمایه در سه ماهه نخست ۱۳۹۹، منفی ۲,۷ میلیارد دلار بوده که نشان دهنده خروج سرمایه بیشتر نسبت به ورود آن بوده است. این مقدار نسبت به مدت زمان مشابه سال گذشته حدود ۲۶,۳ درصد بهبود یافته است.

نمودار ۷- خالص حساب سرمایه، میلیارد دلار

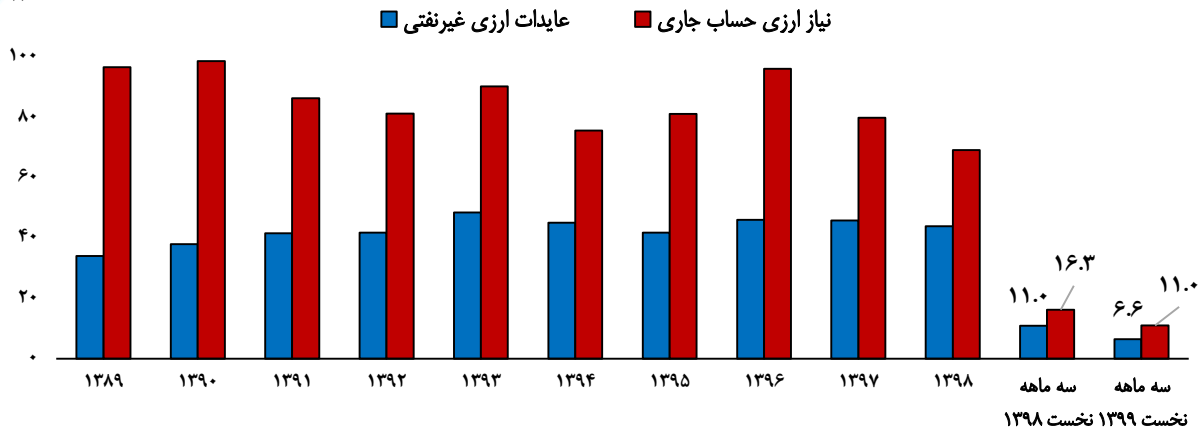

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

پوشش نیاز ارزی حساب جاری

مطابق نمودار ۸، روند عایدات ارزی و نیاز ارزی کشور نشان می‌دهد که عایدات ارزی غیرنفتی کشور پاسخگوی نیاز ارزی حساب جاری آن نیست. در فصل نخست سال ۱۳۹۹، عایدات ارزی غیرنفتی، حدود ۶,۶ میلیارد دلار بوده که نسبت به سه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ کاهش ۴۰ درصدی را تجربه کرده است. در همین فصل نیاز ارزی حساب جاری هم معادل ۱۱ میلیارد دلار بوده که نسبت به مدت مشابه سال قبل با افت حدود ۳۳ درصدی همراه بوده است. در سه ماهه نخست ۱۳۹۹، عامل اصلی کاهش نیاز ارزی حساب جاری کاهش واردات کالایی با مشارکت منفی ۱۷,۴ واحد درصدی، بوده است.

نمودار ۸- عایدات ارزی غیرنفتی و نیاز ارزی حساب جاری (میلیارد دلار)

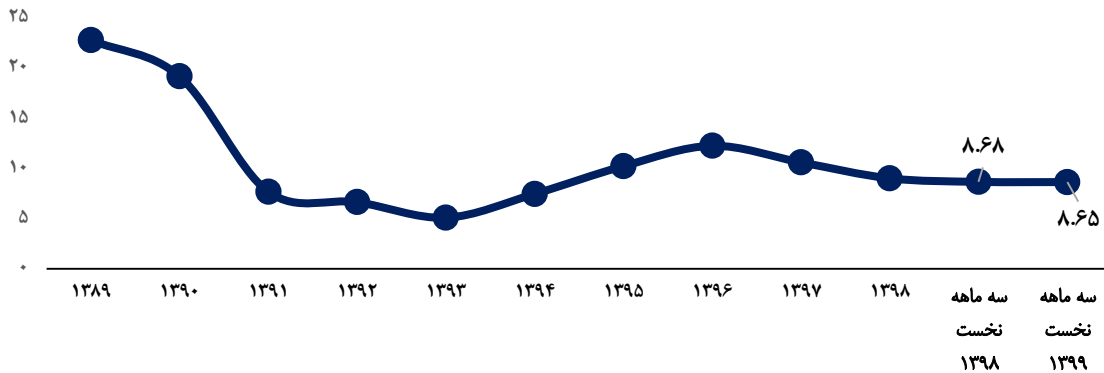

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

بدهی‌های خارجی

روند کلی مجموع بدهی‌های خارجی (کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت) از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ حاکی از کاهش بدهی‌های خارجی ایران است. در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ مجموع بدهی‌های خارجی ایران معادل ۸,۶۵ میلیارد دلار بوده که نسبت به سه ماهه نخست ۱۳۹۸ حدود ۰,۳ درصد کاهش داشته است (نمودار ۹). شایان ذکر است بدهی خارجی معوقه کشور در پایان خرداد ۱۳۹۹، حدود ۱,۴ میلیارد دلار بوده که با احتساب آن مجموع بدهی‌های خارجی کشور به حدود ۱۰,۱ میلیارد دلار می‌رسد.

نمودار ۹- بدهی‌های خارجی کشور-میلیارد دلار

منبع داده‌ها: بانک مرکزی ایران

اشتباهات و از قلم افتادگی

در سه ماهه نخست ۱۳۹۹ رقم منظور شده در تراز پرداخت‌ها برای اشتباهات و از قلم افتادگی حدود ۲,۳ میلیارد دلار بوده که نسبت به مدت زمان مشابه سال گذشته (منفی ۳,۲ میلیارد دلار) افزایش چشمگیری داشته است. بالا بودن رقم اشتباهات و از قلم افتادگی در ترازنامه می‌تواند حاکی از عدم وجود شفافیت در اجزای تراز پرداخت‌ها باشد.